

Pasen 2022 – Dominicuskerk Utrecht

evangelielezingen en overweging

Erik Borgman

Lezing uit het evangelie volgens Johannes 20,1-9

Overweging

1.

Ignatius van Loyola, de stichter van de jezuïetenorde, vertelt in zijn herinneringen dat hij, terwijl hij met enkele vrienden op weg was naar Rome in november 1537 in het plaatsje La Storta een visioen had van God de Vader en van Christus, die zijn kruis droeg. Ignatius vroeg God om met zijn gezellen naast zijn Zoon te mogen staan en dat werd hem in het visioen toegestaan. Voortaan was het groepje mannen 'het gezelschap van Jezus', met niets anders voor ogen en geen andere opdracht dan het gezelschap te zoeken van Christus' aanwezigheid in de wereld en zich daarbij aan te sluiten. Het is vreemd dat Ignatius in zijn visioen niet het antwoord kreeg dat Jezus in de evangelies geeft aan Jacobus en Johannes, de zonen van Zebedeüs, als zij vragen of zij, als Hij in zijn heerlijkheid gekomen is, naast hem mogen zitten, de ene links en de ander rechts. Jezus antwoordt dan: Jullie weten niet wat je vraagt, kunnen jullie de beker drinken die ik drink?' (Mc. 10,38; vgl. Mt. 22,22). Die beker, dat is de beker van zijn lijden en dood.

'Kunnen jullie de beker drinken die ik drinken moet?' Deze veertigdagentijd hebben wij volop het lijden en de dood gezien van mensen in Oekraïne, Bijna in *real time*, terwijl het zich aan het voltrekken was. Ik vroeg mij geregeld af: zou ik de beker kunnen drinken die zij moeten drinken? Het antwoord is vanzelfsprekend: neen – maar zij kunnen het ook niet. Er zit voor hen niets anders op dan te doen wat onmogelijk is. Ook Jezus kon de beker van het lijden niet drinken. De evangelies vertellen hoe Hij heeft gebeden en gesmeekt of deze niet aan hem voorbij kon gaan. Maar uiteindelijk accepteerde hij hem toch. Het is de beker van onze geschiedenis van geweld en strijd en bloed, van doden en gedood worden. 'In zijn hand houdt de Machtige een beker', zegt Psalm 75, 'met wijn, schuimend en bitter gekruid, Hij schenkt hem uit aan de zondaars op aarde, zelfs de droesem moeten zij drinken' (vers 9). Onze beker, die wij als mensheid voor onszelf klaarmaken. Het is deze beker die Jezus drinkt in zijn lijden en dood en die op deze manier de beker wordt van een nieuw verbond, de beker van bevrijding, zoals een andere Psalm zegt (vgl. Psalm 116,11).

Met excuses aan Ignatius, maar de vraag is niet of wij naast Jezus mogen staan. Het wonder is dat in Hem God naast ons is komen staan. Dat is wat ons redt.

2.

Hij is onder de misdadigers gerekend, zegt de profeet Jesaja (53,12) in een van de liederen over wie 'de lijdende dienstknecht' wordt genoemd. In het evangelie van Lucas zegt Jezus dat dit woord in hem in vervulling gaat (22,37). Jesaja schrijft over de lijdende dienstknecht woorden die tot veel misverstanden hebben geleid: 'Hij heeft onze ziekten op zich genomen, en onze smarten heeft hij gedragen [...]. Hij werd doorstoken vanwege onze opstandigheid, vanwege onze zonden werd hij gebroken. Hij werd gestraft; ons bracht het vrede, en dankzij zijn striemen is er genezing voor ons' (Jes. 53,4-5). Pijn die geneest, lijden dat lijden goed maakt, kwaad dat kwaad

compenseert?! Het tegenovergestelde wordt hier beweerd. God is in degene die *niet* kwaad met kwaad vergeldt en het zo voortzet en verder aanjaagt. God is herkenbaar in mensen die er *niet* op uit zijn anderen voor de problemen op te laten draaien, maar die zelf in het midden ervan blijven en die tegen onrecht getuigen door het te ondergaan. Terwijl de dood de heerschappij heeft, blijven zij koppig aan de kant van het leven staan, ook al leidt het ertoe dat zij gedood worden. Zij zien alleen het goede en vertrouwen zich daaraan toe en aan niets anders, ook als ze daardoor ten prooi vallen aan het kwaad.

Een dergelijke opstelling maakt indruk. Het werkt helend om in het gezelschap te zijn van iemand met een trefzekere intuïtie die daar zonder angst van getuigt. Zoals het lezen van een gedicht, het horen van muziek, of het zien van een schilderij: even heb je het gevoel dat de wereld toch klopt. Alles valt op zijn plaats. Mensen klampen zich aan zo iemand vast en als ze inderdaad op een dramatische manier omkomen, ligt er in onze tijd binnen de kortste keren een zee van bloemen. Zij laten zich degene die hen hoop gaf niet zomaar afnemen.

Maria van Magdala was Jezus zeer toewijd. Hij had haar broer uit de dood teruggehaald naar het leven en toen zijn weg echt gevaarlijk werd, was zij naar hem toegekomen met een liter echte, heel dure nardusbalsem en had daarmee zijn voeten gezalfd en met haar haren afgedroogd; het hele huis werd vervuld van de balsemgeur (vgl. Joh. 12,3). Nu was Hij vermoord als een afschrikwekkend voorbeeld voor iedereen die ook maar op de gedachte zou komen om op te staan voor vrijheid en recht. Het weerhield Maria er niet van te doen wat zij nog wel kan doen: Jezus' graf bezoeken. Het moet een diepe, diepe teleurstelling voor haar geweest zijn dat nu ook nog zijn lichaam verdwenen was. 'Ze hebben de Heer uit het graf gehaald', zegt ze met nauw verholen wanhoop tegen Petrus en Johannes, suggererend dat het dezelfde zijn als die verantwoordelijk zijn voor zijn dood. 'Wisten we maar waar ze Hem hebben neergelegd!' (Joh. 20,3). Hoe zullen we anders de herinnering aan hem vasthouden, niet vergeten wat Hij ons zo duidelijk wist te maken: dat het leven alleen goed te leven valt vanuit het besef dat het gefundeerd is op recht en verlicht wordt door de waarheid. Petrus en Johannes komen wel kijken en zij zien dat het lichaam van Jezus er inderdaad niet is en zij zien nog een paar andere vreemde dingen, maar dan staat er een zinnetje dat Maria's verlatenheid even navoelbaar maakt: 'Daarop gingen de leerlingen terug naar huis'. Voor hen lijkt de kous af, gedane zaken nemen geen keer.

3.

Maria kan daar geen genoeg mee nemen. Zij blijft bij haar verdriet omdat het waar is, zoals Jezus' toen zijn vriend Lazarus gestorven was, in zijn verdriet bleef en huilde omdat zijn verdriet waar was. 'God heeft de dood niet gemaakt', zegt het boek Wijsheid, 'God heeft de dood niet gemaakt en Hij vindt geen vreugde in de ondergang van hen die leven, maar alles heeft Hij geschapen om te bestaan' (Wijsh. 2,13-14). Ik ben gekomen om te getuigen van de waarheid, zegt Jezus als Hij tegenover Pilatus staat. Al wie uit de waarheid is, luistert naar mijn stem' (Joh. 18,37). Dit is de waarheid waarvan Hij in daden en woorden getuigt, de waarheid die Maria in zijn stem gehoord heeft en waarvan zij ontdekt heeft dat zij leeft: 'God is licht, er is in hem geen spoor van duisternis' (1 Joh. 1,6). Maar hoe kan het dan dat de duisternis nu toch het licht overmeesterd lijkt te hebben?

Het lege graf op Paasmorgen alleen, dat is een negatieve verkondiging: Jezus is niet in het graf, niet onder de doden. Het lege graf wijst van zichzelf weg. Willem Jan Otten schrijft in zijn boek *Zondagmorgen* treffend: 'Raadselachtig is de hoop die

ontspringt aan de vraag: waar bent Je dan wel?' Het is deze raadselachtige hoop die schuil gaat in de tranen van Maria van Magdala – en in onze tranen als een mens sterft, in onze afschuw als we beelden van Oekraïne zien, als we horen hoe er met mensen gesold en geschoven wordt, in onze angst als wij horen en zien hoe de aarde vernietigd wordt. De hoop gaat er in schuil, maar met Pasen roept de nu verrezen Christus deze hoop tevoorschijn, vanuit zijn nieuwe leven. Willem Jan Otten beschrijft hoe wij vanuit deze hoop Jezus' aanwezigheid overal tegenkomen:

Onze vingers zullen wij leggen in zijn wonden, in de tuinman zijn stem horen, in de vreemde die brood met ons breekt zijn gestalte aanschouwen, in de stem van wie ons vergeeft zullen we hem herkennen, en in het gelaat van wie ons in vertwijfeling aanziet, overal zullen we hem weten, in het uur van onze dood, in de hele schepping, tot het einde van de tijd.

Overal is de Mensenzoon, behalve in zijn graf.

Inderdaad, overal. Maar dat overal, dat het begint met: hier. Hij is *hier*. Zo loopt het verhaal van Maria van Magdala af: Jezus blijkt *hier* te zijn, daar waar zij is, daar waar ze hem zo mist, daar waar zij een ogenblik eerder nog dacht dat ze hem nooit meer zou zien, daar is Hij. Te midden van de woestenij van onze wereld en de weerbarstigheid van het leven, ons eigen concrete leven, is Hij de tuinman, bezig de tuin aan te leggen waar alles alles voedt en koestert en verzorgt, alles alles tot bloei brengt en vrucht doet dragen, alles alles leven geeft, en dat leven het licht is van ons mensen. Wij hoeven het niet vast te houden, het houdt ons vast, keert zich naar ons, roept ons tevoorschijn als kinderen van het licht, keer op keer op keer.

Dat licht hebben wij vanmorgen in ons midden geplaatst. Staan wij op en ontsteken wij opnieuw ons licht aan dat licht, het licht van Christus onder ons.